

HØRINGSSVAR

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Til: Justis- og beredskapsdepartementet
Saksbehandler: Annette Kathrine Sund
Godkjent av: Skriv inn godkjent av.
Kopi til:
Saksnr./Public 360: 24/01060-3
Dato: 07.08.2024

HØRING – FORSLAG TIL LOV OM STATENS KOMMISSJON FOR PARTNERDRAP

INNLEDNING

Politihøgskolen viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 11. juni 2024, med høringsfrist 15. august 2024. Etter [utredningsinstruksen § 3-3](#) første ledd siste punktum skal som kjent høringsfristen være tre måneder, og ikke mindre enn seks uker. Her er fristen på cirka ni uker, men inkludert sommerferie. Det vil si at den reelle fristen i beste fall er på seks uker, og litt mindre enn det hvis høringssvaret utarbeides av ansatte som har ferie til forskjellig tid. For en opplyst diskusjon om en viktig nyordning er en så kort høringsfrist uheldig.

Vi har likevel funnet det nødvendig å prioritere dette høringssvaret, og har følgende merknader (nummereringen følger høringsnotatet).

4.2 ARBEIDSOMRÅDE – SAKER SOM SKAL UNDERSØKES

Typen lovbrudd

Vi er enige i at ikke bare forsettlig drap ([straffeloven § 275](#)), men også andre lovbrudd med dødsfølge skal omfattes av kommisjonens arbeidsområde. I utkastet er dette presisert til grov kroppskrenkelse ([straffeloven § 272](#)), grov kroppsskade ([straffeloven § 274](#)) og grov mishandling i nære relasjoner ([straffeloven § 283](#)).

Det er imidlertid andre lovbrudd med døden til følge som kan tenkes begått mot en partner – for eksempel grov frihetsberøvelse ([straffeloven § 255](#)), grov kjønnslemlestelse ([straffeloven § 285](#)), grov voldtekt ([straffeloven § 293](#)) og grov fremkalling av fare for allmennheten ([straffeloven § 355 a](#)).

Vi foreslår at det ikke gis en uttømmende liste over aktuelle straffebud, men at kommisjonens arbeidsområde angis ved at henvisningene til de tre paragrafene sløyfes.

Hvilket geografisk område kommisjonen skal kunne dekke

Departementet foreslår at kommisjonens arbeid skal gjelde «tilfeller der lovbruddet er begått i Norge eller på norske skip i internasjonalt farvann» (utkastet § 2 andre ledd). Det er ikke presist angitt hva departementet mener med «Norge». Vi foreslår til overveielse at arbeidsområdet angis til å gjelde handlinger som undergitt norsk jurisdiksjon etter [straffeloven § 4](#). Dersom handlingen likevel er pådømt i utlandet, for eksempel fordi gjerningspersonen har unnveket til et annet land og blitt dømt der, må kommisjonen kunne vurdere skjønnsmessig om den har et godt grunnlag for å gjøre sine vurderinger.

Det kan også tenkes tilfeller der en straffesak er pådømt etter [straffeloven § 5](#) om handlinger begått i utlandet av en person med norsk statsborgerskap eller bopel i Norge, og norske myndigheter har vært involvert i saken tidligere. Man kan for eksempel tenke seg et norsk par som har bopel i Norge, der den ene partneren dreper den andre under en reise til et annet land. Her kan det være en fordel om kommisjonen har en skjønnsmessig adgang til å vurdere om den skal gjennomgå saken.

Frifinnelse/henleggelse

Antatt gjerningsperson er død – forholdet til uskyldspresumsjonen

Vi er enig i at kommisjonen bare bør undersøke saker som er endelig avgjort. Etter utkastet § 2 første ledd tredje punktum skal kommisjonen kunne undersøke «saker der gjerningspersonen er rettskraftig dømt, er frifunnet, eller der saken er henlagt på grunnlag av manglende skyldene eller som følge av at gjerningspersonen er død, hvis påtalemyndigheten anser forholdet tilstrekkelig bevist i henhold til det strafferettslige beviskravet».

Det fremgår av premissene at saker med frifinnende dommer bare skal kunne undersøkes der frifinnelsen skyldes at gjerningspersonen er død ([straffeloven § 100](#)) eller mangler skyldene etter [straffeloven § 20](#). Ordlyden er imidlertid ikke klar her, særlig siden det er et komma etter «frifunnet». Meningen kommer kanskje tydeligere fram dersom setningen formuleres slik:

«... eller der gjerningspersonen er frifunnet på grunnlag av manglende skyldene eller som følge av at gjerningspersonen er død. Det samme gjelder dersom saken er henlagt på disse grunnlagene hvis påtalemyndigheten anser forholdet tilstrekkelig bevist i henhold til det strafferettslige beviskravet.»

Når det er sagt, vil vi nevne at det ikke uten videre er uproblematisk om påtalemyndigheten tar stilling til straffeskyld der den mulige gjerningspersonen er død, for eksempel der to partnere er funnet døde og man antar at det er begått drap og selvdrap. I noen tilfeller kan det synes klart nok hvem som er gjerningspersonen, mens det andre ganger kan være vanskeligere å avgjøre. Hensynet til uskyldspresumsjonen taler for at påtalemyndigheten er tilbakeholden med å erklære straffeskyld for en avdød person som verken kan forsvare seg eller straffes.

For kommisjonen er det neppe avgjørende om det er A som har drept B og så seg selv, eller om det er motsatt. Det er derfor ikke gitt at kommisjonens undersøkelser behøver å avgrenses til tilfeller der påtalemyndigheten har utpekt en gjerningsperson. Av hensyn til uskyldspresumsjonen må det anses som en fordel om kommisjonen så langt som råd er ikke

tar stilling til spørsmålet dersom begge partnere er døde, og det er på det rene at den ene har drept den andre og deretter tatt sitt eget liv.

Dersom tiltalte dør før tingretten avsier dom, skal straffesaken heves, men sivile krav kan pådømmes, jf. [Rt. 1998 s. 445](#). I noen tilfeller kan det skje at en mistenkt straffedømmes i tingretten, men dør før anken er behandlet i lagmannsretten. Det følger da av Høyesteretts dom i [Rt. 2014 s. 1045](#) at den fellende dommen må oppheves og straffeforfølgningen for domstolene heves. Det samme gjelder dersom den domfelte dør før lagmannsretten har avgjort om den domfeltes (eller hans etterlattes) anke skal realitetsbehandles, jf. [Rt. 2015 s. 864 U](#). Dersom det skal være adgang til å legge vekt på at en sak er henlagt på grunn av den antatte gjerningspersonens død, bør det også være adgang for kommisjonen til å behandle slike saker.

Manglende skyldevne

Også i slike saker kan det være et spenn mellom saker der skyldspørsmålet fremstår som avklart, og saker der det kan være tvil om mistenkte er skyldig. Dersom straffesaken fremmes for retten, må det avgjøres ut fra premissene om det kan legges til grunn at tiltalte er skyldig. Dersom han eller hun dømmes til særreaksjon, er saken klar nok. Men hvis det ikke idømmes særreaksjon, må kommisjonen vurdere om det er tilstrekkelig grunnlag for å anse saken som dødelig partnervold.

Foreldelse

Det kan også være grunn til å vurdere om kommisjonen skal kunne vurdere om det er grunnlag for å behandle en sak der et eventuelt straffansvar er foreldet. Forsettlig drap ([straffeloven § 275](#)) foreldes riktig nok ikke ([straffeloven § 91](#)), men det gjør overtredelser av straffeloven §§ 272, 274 og 283 – og de fleste andre lovbrudd med uforsettlig dødsfølge.

Typen relasjon

Det følger av [ekteskapsloven § 111](#) at også registrerte partnerskap omfattes selv om partnerne ikke har begjært partnerskapet omgjort til ekteskap, eller partnerskapet er oppløst. Vi er derfor enig i at partnerskap ikke nevnes i lovteksten.

Det er positivt at også «kjærestedrap» omfattes, jf. [Istanbul-konvensjonen artikkel 3](#) bokstav b (se Jacobsen, 2023; Skyberg, 2023; Ørum, 2023). Etter vårt syn taler gode grunner for at man også innlemmer saker der partene har eller har hatt barn sammen, selv om de ikke har hatt en relasjon som kjærester, samboere eller ektefeller. Et felles foreldreskap kan gjøre en voldsutsatt partner særlig sårbar (Bjørnholt, 2021).

6.4 FORBUD MOT BRUK AV OPPLYSNINGER SOM BEVIS

Vi er enig i at det som *hovedregel* bør gjelde et forbud mot bruk av opplysninger som bevis i sivil sak eller straffesak (utkastet § 12), som lyder:

«Opplysninger kommisjonen mottar i medhold av § 8 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.»

Regelen kan imidlertid vanskelig gjelde helt uten unntak.

Som departementet fremhever i punkt 5.3.2, vil både avvergingsplikten ([straffeloven § 196](#)), varslingsplikten om at en uskyldig person er tiltalt eller dømt ([straffeloven § 226](#)), hjelpeplikten ([straffeloven § 287](#)) og meldeplikt til barnevernstjenesten ([barnevernsloven § 13-2](#)) gjelde for kommisjonen. Det er da ikke en åpenbar sammenheng med utkastet § 12 om at opplysningene ikke kan brukes i en senere sak. Dersom politiet eller påtalemyndigheten får opplysninger for å avverge alvorlige lovbrudd, kan det være vanskelig å unngå å bruke opplysningene for eksempel i en sak om varetektsfengsling eller polisiære tiltak som å kalle tilbake våpentillatelse e.l.

Opplysninger som godtgjør at en uskyldig person er dømt (straffeloven § 226), kan være nødvendige å bruke som grunnlag for en begjæring om gjenåpning til gunst for den siktede etter [straffeprosessloven kapittel 27](#).

Høyesteretts kjennelse i flydroppsaken ([HR-2023-2312-A](#)) viser at hensynet til Gjenopptakelseskommisjonens faktagrunnlag kan gi grunn til å gjøre unntak fra et bevisforbud selv om opplysningene ikke er tilstrekkelig tydelige til at straffeloven § 226 kan anvendes.

Kommisjonen kan altså være forpliktet til å viderebringe noen opplysninger. Det kan da oppstå situasjoner der det mottakende organet må bruke opplysningene som bevis i en sak, for eksempel for å avverge alvorlige lovbrudd eller verne barn mot mishandling, eller for å avklare om en person er tiltalt eller dømt uten å være skyldig.

Uttalelsene i høringsbrevet vil i og for seg – hvis de tas med i proposisjonen – gi leseren en orientering om at loven ikke skal tas på ordet. Men hensynet til opplysning om rettstilstanden taler med tyngde for at sentrale unntak fra bestemmelsen vises i lovteksten, ikke bare i forarbeidene.

Vi har derfor vanskelig for å slutte oss til forslaget til formulering i utkastet § 12.

Med hilsen

Nina Skarpenes
ass. rektor

Annette Kathrine Sund
spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:
Morten Holmboe, professor
Ingrid Løining Ørum, stipendiat

REFERANSER

- Bjørnholt, M. (2021). I skyggen av likestillingen – voldsutsatte mødre i Norge. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 5(6), 1-18. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-06-04>
- Jacobsen, J. (2023). Barnekonvensjonen og valds- og seksualbrottsverka i straffelova 2005. I I. Fornes, A. Nylund & A. K. Sperr (Red.), *Barnekonvensjonen i norsk rett : prinsipper og praksis* (s. 239-259). Gyldendal.
- Skyberg, L. F. (2023). Overgrep i unges nære relasjoner - et regelrom? I J. Jacobsen (Red.), *Fra retts gode til straff : fem strafferettslige studier* (s. 107-149). Karnov Group.
- Ørum, I. L. (2023). Hva med kjærestene?: Oppfyller Norge plikten til å kriminalisere mishandling av kjæresten etter Istanbulkonvensjonen? *Tidsskrift for strafferett*, 23(3), 185–207. <https://doi.org/10.18261/strafferett.23.3.1>